

KAMUNIKAT.ORG

ВІКТАР ШВЕД

ДЗЯЦІНСТВА ПРЫСТАЊ

Выдавецтва ГП БГКТ - Беласток 1975

Wydawca: Zarząd Główny Białoruskiego Towarzystwa Spo -
łeczno-Kulturalnego w Białymstoku. Oddano do śladania
30.08.1975 r., druk ukończono w grudniu 1975 r. Ark. wyd.
5,5, druk. 2,75. Nakład 2000 egz. Cena 15 zł.

Druk: Białostockie Załady Graficzne, zam. 2179, P-2.

Калі ў 1967 годзе паявіўся зборнік паэзіі Віктара Шведа „Жыццёвыя сцэжкі” літаратурныя крытыкі менш ці больш прыхільна ацанілі творы мала яшчэ тады вядомага паэта, нягледзячы на тое, што яго вершы многа раней паяўляліся на старонках тыднёвіка „Ніва”. У кніжным выданні творы Віктара Шведа набралі аднак іншага выразу і вартасцей. Можна было іх лягчэй параўнаць і дайсці да нейкага канкрэтнага вываду. У гэтых адносінах аблягчыў ён заданне літаратурным крытыкам а таксама чытачам у краіне і за мяжой.

Вядомы беларускі пісьменнік і літаратурны крытык Міхась Калачынскі ў сваім артыкуле „Сцежкамі жыцця” сцвердзіў, што вершы В. Шведа „...падкупаюць шчырасцю мастацкага ўвасаблення з’яў, з якімі аўтар сустракаўся на нялёгкім жыццёвым шляху...”¹.

Гэта, безумоўна трапная спасцярога.

Прыкмячваючы вартасці вершаў В. Шведа для дзяцей, вылучаючыся, як вядома, сітуацыйнай дасціпнасцю, Міхась Калачынскі раіў:

„... В.Швед у варта і надалей «шукаць сябе» ў паэзіі для дзяцей. Трэба толькі мець на ўвазе, што так званы «дзіцячы жанр» не зусім лёгкі, як некаторым здаецца...”².

Гэтага роду парады былі трапныя, Віктар Швед далей ідзе сваёй дарогай.

Іншы літаратурны крытык Мікола Прашковіч у артыкуле „Пуцывіна на родны парог” пісаў між іншым:

¹ Міхась Калачынскі, „Сцежкамі жыцця”, „Беларусь” нр 1, студзень 1968 года, Мінск

² Там жа.

„...Справа ў тым, што арыентацыя на фальклорныя матывы (яна выразна праглядаецца ў многіх вершах), узрушанасць ад характава свайго краю, захапленне душэўнай прыгажосцю людзей – працаўнікоў – не запазычанне, не перайманне. Гэта скразныя матывы лірыкі В. Шведа...”³.

Вялікая пахвала ў гэтых славах, хаця не поўнаасцю можна з ёю згадзіцца, Віктар Швед спецыяльна не арыентуецца на нейкія там фальклорныя матывы, толькі на жыццё, праз каторае фальклор пранікае ў яго творы.

Чарговы беларускі літаратурны крытык Уладзімір Казбярук у рэцэнзій на тэму „Жыццёвых сцежкаў” яшчэ інакш ацаніў творы сабраныя ў зборніку. Сцвердзіў ён:

„Вершы паэта прысвечаны роднай зямлі, роднай мове, маці – усяму таму, што дарага кожнаму чалавеку. У іх адчуваецца шчырае пачуццё патрыёта, грамадзяніна, сына сваёй Радзімы.

Усю першую частку зборніка можна было б назваць паэтычнай споведдзю сына беларускай вёскі...”⁴.

З гэтай ацэнкай можна поўнаасцю згадзіцца. Можна яе таксама аднесці і да другога зборніка паэта „Дзяцінства прыстань”.

Каб паўнейшай была ацэнка твораў змешчаных у зборніку варта сказаць некалькі слоў аб яго аўтары.

Віктар Швед нарадзіўся 23 сакавіка 1925 года

³ Мікола Прашковіч „Луцкянна народны праг”, „Літаратура і мастацтва”, 1 снежня 1967 года, Мінск.

⁴ Уладзімір Казбярук „Жыццёвыя сцежкі”, „Маладосць” нр 4 за 1968 год, Мінск.

ў вёсцы Мора, гміна Чыжы на Беласточчыне ў сялянскай сям'і дзе пражываў да 1944 года, калі пайшоў вучыцца ў беларускую гімназію ў Гайнаўцы.

Пачаткі паэтычнай творчасці В. Шведа адносяцца да перыяду савецкай ўлады на Беласточчыне, аднак у друку дэбютаваў ён ужо ў сталыя гады, калі жыў у горадзе. Нягледзячы на гэта яго старт і паэтычнае развіццё праходзілі ў цеснай сувязі з жыццём вёскі з-пад Белавежскай пушчы. Адгуль паэт чэрпае найбольш вопыту, які ў паважнай ступені ўплывае на яго ангажыроўку ў грамадскую праблематыку і на яго светапогляд, на бачаныя змены, якія пастаянна адбываюцца ў жыцці вядомых яму ваколіц, а нават у прыродзе, якая паказана ў руху, урэшце на катэгорыі перспектыўнага мыслення, характэрнага для верша „Навагодні тост” і іншых.⁵

Канструктыўныя рэцэнзіі беларускіх савецкіх крытыкаў на першы паэтычны зборнік паэта, а таксама абшырная і пазітыўная рэцэнзія Васіля Качнова „Адчуванне часу” (а заглавак гэты не з'яўляецца выпадковым), змешчаная ў 104 Літстаронцы „Белавежы”, былі паважным стымулам паэту, які нягледзячы на жыццёвую трагедыю (смерць бацькоў) патрапіў напісаць шмат вершаў да зборніка пад загатоўкам „Дзяцінства прыстань”. У зборніку апрача вершаў для дарослых надалей паважнае месца займаюць вершы для дзяцей. Ці затым паэт пайшоў за парадай Міхася Калачынскага, ці ідзе сваёй уласнай дарогай? На гэтае пы-

⁵ Васіль Качноў, „Адчуванне часу”, „Белавежа” нр 104, ор ган Бел арускага літаратурна-мастацкага аб'яднання пры ГП БГКТ.

танне можна адказаць, што ідзе ён уласнай дарогай, хоць і прыслухоўваецца таксама да парад іншых. І такое яго становішча заслугоўвае на пашану.

Яшчэ перад накіраваннем зборніка ў друк чытаў я шэраг твораў паэта і падказваючы некаторыя, зрэшты невялікія іх заганы, раіў, каб ён іх паправіў. Віктар Швед зрабіў гэта, таму што ён умее ўнікнуць у дэлікатную інструментацыю верша..

Асаблівай рысай большасці паэтычных твораў В. Шведа з'яўляецца іх пявучасць і музыкальнасць. Аўтар асягае гэта між іншым цераз шліфоўку рытмікі і фанетычнага гучання верша. Гэта садзейнічае таму, што лягчэй да іх напісаць музыку. Дагэтуль, да каля 50 твораў Віктара Шведа, Эдуард Гойлік, Васіль Кардзюкевія і Сяргей Лукашук напісалі музыку і трэба мець надзею, што шэраг вершаў, якія ўвайшлі ў гэты зборнік дачакаецца гукавой інструментацыі. Вялікія задаткі на песні маюць вершы „Родны кут”, „Начны аркестр”, „Калыханка” і іншыя.

Пявучасць паэзіі В. Шведа і яе цесная сувязь з класічным вершам спалучаюцца з паэзіяй паэта-песняра Міхаіла Ісакоўскага, якога песні так папулярныя на Беласточчыне. Нехта можа сказаць, што Ісакоўскі не пісаў вершаў для дзяцей. Гэта праўда, аднак не ў тым заключаецца сутнасць справы. Вырашаюць тут такія з'явы, як літаратурная манера, прастата, сувязь з традыцыяй і г.д. У адным са сваіх вершаў Ісакоўскі сказаў: „Я потерял крестьянские права, но навсегда остался деревенским”. А ці ж гэтых слоў нельга аднесці да Віктара Шведа? Напэўна так. Не з'яўляецца ён ужо селянінам. Мае закончаную Акадэмію палітычных

навуц, журналістыку і аддзяленне польскай і славянскай філалогіі Варшаўскага ўніверсітэта. Зараз працуе рэдактарам у кніжным выдавецтве ў Варшаве. Нягледзячы на гэта яго паэзія мае глыбокія каранні ў беластоцкай вёсцы, у тым, што найбольш адчувае яго сялянская душа. Элегійнасць яго паэзіі мае таксама адценкі звязаныя з пераважнай колькасцю перамен, якія адбываюцца ў вёсцы.

Віктар Швед піша без спешкі, звяртаючы вялікую ўвагу на кожную фармуліроўку, на кожнае слова. Мова яго паэзіі простая, вылучаецца амаль поўнай адсутнасцю рытарычных фігур, ці разбудаваных эпігэтаў, а адначасова характарызуе яе вялікая сіла ўздзеяння, сцісласць і пластычнасць. Творы В. Шведа, у якіх часта чулінасць аб'ядноўваецца з тэкстам, пераважна кароткія, аднак адзначаюцца глыбокім зместам.

Калі параўноўваем вершы з „Жыццёвых сцежкаў” з вершамі „Дзяцінства прыстань” прыкмятаецца менш веры і пагоды сэрца ў новых яго творах, аднак выразны крок наперад у яго паэтычным развіцці. Пераканаўча сведчыць аб тым найлепшы на мой погляд яго верш „Хлеб”, у якім адчуваецца мінулае, трыццаць ці дваццаць гадоў таму назад – з пазіцыі сённяшняга дня. Паэт сцвярджае:

*Калісьцім аці ў цяжкіх жорнах,
Здабытку даўняй старыны,
Жытнёвья малалазёрны
На хлеб духмяны, аржаньны.*

*Муку матуля расчыняла
На квасхлебным удзяжы,
Мясла, ручніком вязала,
„Ты хлеб з дзяжы не пабяжы”...*

Загало ўкі абодвух зборнікаў розныя, аднак калі глыбей над імі задумацца відаць у іх сціслую сувязь з гэтай радзімай прыстанню, з якой паэт выйшаў. У ніжэй прыведзеным вершы, элегійным у сваёй тэматыцы, аднак захапляючым сваёй жыццёвай глыбінёй, эстэтычнай дасканаласцю і смакам, напісаным спелым пяром і паглыбленым дасведчаннем перажытых гадоў, паэт так разважае:

*Майго дзяцінства прыстань – Мора,
Адкуль выводзіш свой назоў?
Відаць, было тут мора гора,
Мора балот і хмызнякоў.*

*Тут асушылі ўжо балота,
З балотам счэзлі хмызнякі,
Знікае гора і т урботы,
Жывуць больш шчасна землякі.*

Матывы суму, звязаныя з жыццём роднай вёскі ўзмацнення смерцю бацькоў і рэфлексіямі на тэму перажытага няшчасця, напісаныя паважным, аднак годным сына сумам, найбольш ярка выступаюць у вершах: „Запавет” і „Надзея”, прысвечаных памяці маці і бацькі. Сустрэкаем іх таксама і ў іншых вершах, між іншым у „Слядах дзяцінства, маладосці”, утрыманым у сумным і крыху трывожным тоне. У гэтым вершы, здзіўляючым логікай свайго развіцця, паэт кажа:

*Ізноў я тут у Мору гасцем,
Ізноў адведаў родны кут.
Слядоў дзяцінства, маладосці,
З трывогаю шукаю тут.*

*Парог пераступіўшы хаты
Не паўстрымаўся я ад слёз.
Няма ўжо тут матулі, таты.
Падаркаў больш ім не прывёз.*

У паэзіі Віктара Шведа мала жывых, яркіх колераў прыроды, ды там, дзе выступаюць апісанні прыроды, яны з'яўляюцца носьбітамі глыбокай думкі. Гэта прычыняецца да таго, што вершы паэта ў першую чаргу з'яўляюцца творамі аб людской адзінцы, аб сэнсе яе існавання і жыцця наогул. У вершах, якія ўвайшлі ў гэты зборнік, паэт усё яшчэ адчувае глыбокую душэўную адзіноту, а можа нават і грамадскую альенацыю, з якой хоча вырвацца, хоча асягнуць сваё невялікае, скромнае шчасце. У вершы на гэтую тэму знойдзем такія вось страфы:

*Мне да ш часця нямногае трэба,
Толькі ў сэрцы не мець адзіноты,
Адчуваць крышку ласкі, пяшчоты.
Мне да ш часця нямногае трэба.*

Сувязі паэзіі В. Шведа з той традыцыяй, якая існуе ва ўражлівасці нашых землякоў, з'яўляюцца відавочнымі. Аднак памыляюцца тыя, што бачаць у ім толькі прадстаўніка найбольш традыцыйнай плыні ў паэзіі. Відавочна пад паняцце гэтае падцягваюць памылковыя, а нават негатыўныя погляды на традыцыю, тым больш што нічога не ўспамінаюць аб наватарстве паэта, якое выступае найбольш выразна ў тэматыцы і псіхалагічным прадстаўленні сучасных герояў. Хачу падкрэсліць, што паэт, які цалкам пазбудзецца традыцыі, не стане наватарам а толькі паэтычным нулём. Аляксандр Баршчэўскі,

прымаючы В. Шведа за традыцыйнага паэта, звязанага з паэтыкай XIX стагоддзя, даўшо ў да фальшывага вываду, сцвярджаючы, што паэзія В. Шведа „з’яўляецца рэгіянальнай з’явай у добрым гэтага слова значэнні, моцна зрозшайся з Беласточчынай, не прэтэндуючай да шырэйшага аспекта і ахопу...”⁶.

Варта падкрэсліць, што Віктар Швед аднолькава чулівы на мінулае і сённяшні дзень. Вершы В. Шведа друкуюцца ў БССР, што яшчэ раз з’яўляецца доказам, што яны выходзяць далёка за межы Беласточчыны. Дадатковым фактарам, спрыяючым асягненню паэзіяй В. Шведа шырэйшага распаўсюджання з’яўляецца тое, што яго вершы сталіся песнямі. Верш у гукавой інструментацыі, калі выходзіць на эстраду ці плыве ў эфір, набірае большага значэння і шырэй распаўсюджваецца.

Падсумоўваючы трэба сцвердзіць, што арыгінальныя і наватарскія творы В. Шведа, якія ўвайшлі ў зборнік „Дзяцінства прыстань” узбагачаюць душу чытача ў здольнасць адчування чужога болю, суму, тугі і клопату, і гэта, безумоўна, з’яўляецца заслугай паэта.

Спадзяюся, што недалёкі той час, калі паявіцца трэці зборнік твораў В. Шведа, тым разам твораў ужо менш сумных. Каб гэта здзейснілася – неабходнымі для В. Шведа з’яўляюцца бадзёрасць, вера ў свае сілы, больш радасці, дэфіцытнасць якой так адчуваецца сярод нас.

Аляксей Апалінскі

⁶ Аляксандр Баршч эўскі, „Літаратурны рух”, „БГКТ” (фалыяр), Выдавецтва ГП БГКТ 1972 год, Беласток.

КАМУНІКАТ.ORG

У С П А М І Н

*Мы жывем, каб вяртацца
час ад часу туды,
дзе мінула юнацтва,
дзе дзяцінства сляды.*

А. Вярцінскі

KAMUNIKAT.ORG

ДЗЯЦІНСТВА ПРЫС ТАНЬ

*Жыхарам вёскі Мора
прысвячаю*

Майго дзяцінства прыстань – Мора,
Адкуль выводзіш свай назоў?
Відаць, было тут мора гора,
Мора балот і хмызнякоў.

Тут асушылі ўжо балота,
З балотам счэзлі хмызнякі,
Знікае гора і турботы,
Жывуць больш шчасна землякі.

Тады назоў мо не дарэчны,
Можа інакш назваць сяло?
Не існаваць жа таму вечна,
Што век свай доўгі аджыло.

Ды не! Талковы і прыгожы
І новы мае сэнс назоў.
Шуміць навокал мора збожжа,
Мора красуецца садоў.

Каб меў назоў сэнс і апору,
Каб нам служыць мог, ды вякам,
Жадаю я багацця мора
І мора шчасця землякам!

Я Ё ДУШЫ АСТАЎСЯ СЕЛЯНІНАМ

Не быдо мне суджанае лёсам
Жыць без перабою ё роднай вёсцы.
Чуць зямельку пад стапою босай,
Цешыць вока збожжам на палосцы.

З габляваных смаляных бярэвенняў
У бацькоўскай аставацца хаце...
З глебы перасаджаны з карэннем
Стаў я постаць селяніна траціць.

Стаў я жыць, загублены ё мільёне,
У таўпе, у гушчы спраў шматлікіх,
Стаў я па асфальце і бетоне
Шаргаць ё глянцаваных чаравіках.

У мурах таўшчэзных і халодных
Я замкнуўся, як у клетцы птушка.
Уцякаюць мае думкі штодня
На палетак з палявою грушкай.

Паміж мной а бацькавым парогам
Пасмы праляглі сталёвых рэк.
І калі збіраюся ё дарогу
Узрастае ё сэрцы зноў надзея.

Цешуся, што зноў убачу скура
Родны кут, які калісь пакінуў.
І хоць праглынуў мяне ўжо горад
Я ё душы астаўся селянінам.

СЛЯДЫ ДЗЯЦІНСТВА, МАЛАДОСЬЦІ

Ізноў я тут у Моры госцем,
Ізноў адведаў родны кут.
Слядоў дзяцінства, маладосьці,
З трывогаю шукаю тут.

Парог пераступіўшы хаты
Не паўстрымаўся я ад слёз.
Няма ўжо тут матулі, таты.
Па даркаў больш ім не прывёз.

У сенцах, як калісьці, жорны
Ад многіх не стаяць гадоў.
Бывала, з тагам на хлеб чорны
Зёрны жытнёвыя малоў.

А дзеж каса, што браў на плечы
Каб сена на касіць каню?
Дзе серп, што палец ім скалечыў,
Як жаць пайшоў у першыню?

Дзе цэп, якім калісьці з тагам
Я малаціў а вёс сухі?
Дзе бусел за страхі і цыбаты?
Няма ўжо нават і страхі...

Я тут, у Моры, толькі госцем,
Прайшлі малаккава гады...
Майго дзяцінства, маладосці
Пазаціраліся сляды.

**ЗЯМЛЯ НАВОКАЛ СОНЦА
КРУЖЫЦЬ А Ў ВЁСЦЫ ЁСЁ
ВАКОЛ ЗЯМЛІ**

*Бацькоў
дала зямля бацькоў
Бацькоў
зямля бацькоў забрала.*

Р. Барадулі н

Бацькі мае, як стройныя бярозкі,
Раслі з зямлі, з зямлі пладоў жылі.
Прыстанішчам была ім заўжды вёска
А ўсё жыццё іх – праца на раллі.

На ўсё жыццё прапісаныя лёсам
Да спадчыны па пра дзедах, дзядах,
Стапталі ўсе палі ступнёю босай
І пах зямлі насілі на руках.

Імкнуліся прыдбаць хоць дзесяціну,
Гадамі бараніліся ў судах,
А гэта з думкай аб любімым сыну,
Ці аб дачцы, каб мела у пасаг.

Зямля была апорай і багаццем,
Як кісларод была яна бацькам.
І без зямлі тут не было бы працы
Жылістым, заўжды змучаным рукам.

Бацькі былі народжаныя зямлёю,
Зрасліся з ёю ўсім сваім жыццём.
Зямлю расілі потам і крывёю
І ў зямлі спяць непрабудным сном.

ЗАПАВЕТ

*Памяці Маці
прысвячаю*

Жыцця апошнія хвіліны
Як свечка гаснуць уваччу.
Апошні раз з Варшавы сына
Так вельмі ўбачыць я хачу.

Той далікатнае, мястовай,
Не абсталёўвайце труны.
Збудуйце новы дом здаровы
Мне з дошак смяляной сасны.

Не абувайце мне на ногі
Ніякіх чаравік, галёш.
Схадзіла боса ўсе дарогі
Пайду ў апошню басанюж.

А пахавайце ля Мікіты,
Хачу быць разам з мужыком.
Разам усё жыццё пражыта,
Разам нам спаць апошнім сном.

Бывайце, дарагія дзеткі,
І белы свет мой – будзь здароў.
А на магілах часам кветкі
Злажыце, помнячы бацькоў.

НАДЗЕЯ

*Памяці Бацькі
прысвячаю*

*Эпіграф:
Дзе ёсць жыццё –
там ёсць надзея.*

М.Сэрвантэс

Гадамі змучаны і працай,
Цяжкай збяссілены хваробай,
Не мог татулька спадзявацца,
Што ўжо стаіць над цёмным гробам.

Ведаў, што з дня на дзень слабее,
Што павялічваюцца мукі,
У лекарах была надзея –
Свой лёс у іх складаў ён рукі.

Шукаў ратунку у шпіталі
З надзеяй у жыцця вяртанне.
Навокал хворыя ўміралі...
Раслі няўмольна прадчуванні.

Хвароба злая безупынна
Смяротнае ўпівала джала.
І ўжо з гадзіны на гадзіну
Жыццё маланкава ўцякала.

Жыццё – найбольшае багацце.
Смерць вартавала за плячыма.
Прасіў: - Хачу ўміраць у хаце.
Жыць без надзеі немагчыма.

ЧАКАННЕ

Пошта з'явілася ў вёсцы.
Газеты, некалькі лістоў.
У маці жаль да пісьманосца,
Ёй не прынёс пісьма ізноў.

Ніколі нават праз хвіліну
Не спрабавала разважаць,
Што вінаваціць трэба сына –
Палена ваўся напісаць.

Адрання маці да змяркання
Напружвае свой слых і зрок.
Яе жыццё – гэта чаканне
На весткі сынавы здалёк.

КАМУНІКАТ.ORG

ТАК МАЛА СЛАЎ ЛІСТОЎ ДАХАТЫ

Так мала слаў лістоў дахаты,
Хоць іх чытаць любіў мой тата.

Татулькі роднага не стала.
Шкадую, што пісаў так мала.

Далей няшмат пісаў та ксама.
Чытаць не ўмела мая мама.

Цяпер хварэю я душою,
Няма бацькоў, няма спакою.

КАМУНІКАТ.ORG

ЛЮБИЛА МАМА АПЕЛЬСІНЫ

*Памяці Маці
присвячаю*

Чакала мама заўжды сына
Да самай старасці сівой.
Любіла мама апельсіны,
Што часам сын прывозіў ёй.

Чакала мама доўга сына
З далёкіх гарадскіх дарог.
Жыцця апошнія хвіліны ...
Смерць уваходзіць на парог.

Не ела мама апельсінаў.
Па кропельцы сачыўся сок
На вусны смагляя, ад сына
Апошні выпіла глыток.

ЯДНАННЕ З ПРЫРОДАЙ

У старэнькай калыцы,
З надмагільных карэнняў
Вырастала калісьці
Не адно пакаленне.

Пакаленні ўміралі,
Хто старым, а хто юным,
З прахаў іх вырасталі
Зноў калыскі і труны.

КАМУНІКАТ.ORG

НА ГАРЫЗОНЦЕ ЛЕСУ ГОТЫКА

На гарызонце лесу готыка
А я іду папросту ў гушчу.
Пад лесу царскія вароты,
Да хараства імкнуся пушчы.

І заглядаюся ў крыніцы,
У крышталічным зумрудзе.
Кадзільны арамаат жывіцы
Струменіцца бясконца ў грудзі.

Не моўкне гоман шматгалосы,
Спеў жыхароў ў лясных парогаў,
Што падымаюць пад нябёсы
На крылах радасць і трывогу.

Пазнаць бы дрэва ў пушчы ценю,
Што дасць мне дошкі пасля скону.
Прад ім упаў бы на калені
І цалаваў бы як ікону.

Мо лепш на вечны адпачынак
З карэннем дрэва ў мне зрадніцца.
Магутнай прарасці ялінай
І ап'яняць людзей жывіцай.

ЛЁН

I

Падновы плён араў загон
Мой працавіты тата.
У глебу ён пасеяў лён
Бліскучыя зярняты.

І рос лянок, рос даўгунок,
Матуля даглядала.
Як васілёк, цвіў, песціў зрок,
Даспельваўся памалу.

Рвалі лянок, а вецярок
Дбала прасушваў жмені.
Клалі ў вазок, звязлі на ток,
Прачом стаўклі насенне.

Пазней лянок плыў у ставок,
Мачыцца у вадзіцы.
Мачыўся, мок, і на лужок
Зноў выплываў сушыцца.

Чарэн прыпёк, стагнаў лянок
У церніцы зубастай.
Наступны крок – на кадлубок –
Трапачкай білі часта.

II

Прадзе, прадзе з кудзелі ніць
Раўнюнкую матуля.
Крутая ніць з рукі бяжыць
На калаўротка шпулю.

Снуе, снуе матуля ніць
На снюўніцы крылатай.
А снюўніца скрыпіць, рыпіць,
І кружыць з ёю хата.

Туды – назад, туды – назад
Рука імчыць чаўночак.
Матуля кужаль тчэ, варштат
Туркоча ўдзень і ўночы.

На луг са мною ішла вясной
Бяліць палотны мама.
Я па дарожцы ільняюю
Бег босымі нагамі.

Каторы годужо мінуў...
Потым мая матуля
З калісьці вытканага льну
Даношвала кашулі.

ХЛЕБ

Калісьці маці ў цяжкіх жорнах,
Здабытку даўняй старыны,
Жытнёвыя малала зёрны
На хлеб духмяны, аржаны.

Муку матуля расчыняла
На квасе хлебным у дзяжы,
Мясіла, ручніком вязала,
„Ты хлеб з дзяжы не пабяжы”.

І выпяціўшы бохан кожны,
Паклаўшы на лапчасты хрэн,
Іх на лапаце асцярожна
Вазіла ў печку на чарэн.

Потым са скваркай, ці капустай,
Ці з соллю, як была бяда,
Давала ў рукі хлеба лусту.
Цудоўная была яда!

Не выпякае бохнаў мама,
Не дазваляе век стары,
Давозяць у вязковую краму
Хлеб, што спякаюць пекары.

Ды, відавочна, так і трэба
Каб хлеб у нас быў гарадскі.
А ўсё ткі аржанога хлеба
Хацеў бы з матчынай рукі.

ВЯЗ

Надхатай і вясковам брукам,
Дзвесце гадоў, а можа болей,
Раскінуўшы галіны-рукі
Рос вяз – фарсун на наваколле.

Ён браўся забаркі з вятрамі,
Завеі стрымліваў і слоты,
Лавіў маланкі з перунамі,
Цень дарыў людзям у спякоту.

Надвязаю адгрымелі воіны,
Ён мужным выстаяў салдатам.
Настаў зноў мірны час спакойны,
Змены прынёс людзям у хаты.

Прыехала шмат хлопцаў юных,
З драгамі тут стаўпы ўкапалі,
А на драгах тых, як на струнах,
Вяз песні дзіўныя цымбаліў.

За гэта не зазнаў спакою,
Ізноў тут завіталі людзі
І электрычнаю пілою
Жывыя пілавалі грудзі.

Памёр асілак, прашчур лесу,
На вёскі брук ствол-цела ўпала.
Не разумеў, відаць, прагрэсу,
Відаць, быў ад жыцця адсталы.

ХАТА І ДОМ

Пражыла гадо ў багата
З смяляных бярвенняў хата,
З саламянаю страхой.
Адбылося шмат здарэнняў,
Не адно ўжо пакаленне
Тут закончыла век свой.

Не кранулі хаты войны,
Адыйшоў час нес пако ўны,
Мір ступіў зноў на парог.
У старыннай вёскі сцены
Завіталі перамены
З новых гарадскіх дарог.

Ля хаціны нечакана
Рос паверхавы, цагляны,
Гарадскі прыгожы дом.
Хата скромная, вядома,
Ля паверхавага дома
Учарашнім жыла днём.

А праходжым, як іронія,
Здаўся на гіганта фоне
Той мізэрны хаты ўзор.
І чулівья сяляне
Хаты хуткае ўміранне
Дому ставяць у дакор.

НА НОВЫМ СВЕЦЕ КОНЬ СТАРЫ

Заблытаўся сярод машын
Старэнькі конь на Свеце Новым.
На гулкай вуліцы – адзін,
Аб асфальт цо каюць падковы.

Навокал сотні конскіх сіл
А у яго адна, слабая.
У вочы шчыпле дым і пыл,
Што коні-волаты ўзнімаюць.

І здэкваюцца ліхтары,
І клаксан стаўся хуліганам.
На Новым Свеце конь стары
Мо ўжо апошнім ветэранам.

БУС ЛЫ

*Дзе буслы водзяцца,
гром не ўдарыць.*
(народная пагаворка)

Жыццё мяняецца няспынна,
Не верыць прыказцы народ.
У клуні, у гняздзе бусліным,
Паставілі грамаадвод.

І правялі балот асушку,
Як быццам бы буслам на здзек.
З бусламі жабы-весьлушкі
Свой аджылі кароткі век.

Стаяць буслы ў нямой журбоце,
Цяжка даводзіцца ў жыцці.
Хоць вешайся на грамадроце
Або у вырай зноў ляці.

РУЖЫ

Заціў стол духмяным букетам,
Крываваць ружы у вазоне.
Яны развіталіся з летам,
Чакае іх толькі агоня.

Людскі зрок нацешыўся мала
Жыццём нетрывалым і кволым.
Пялёсткі згарнуліся вяла,
Як слёзы павіслі дадолу.

КАМУНІКАТ.ORG

ТРЫЯЛЕТЫ

Удваіх вы ішлі па дарозе,
Нечакана цябе ён пакінуў,
У жыцця непрыхільнай хвіліне.
Удваіх вы ішлі па дарозе,
Ён пакінуў цябе у знямозе
І пакрочыў уласнай сцяжынай.
Удваіх вы ішлі па дарозе,
Нечакана цябе ён пакінуў.

*

Ты мне руку падай, дарагая,
Праз жыццё нам лягчэй ісці разам.
Мне не трэба ніякіх адказаў,
Ты мне руку падай, дарагая,
Нас дарога чакае цяжкая,
Удваіх - палягчэе адразу.
Ты мне руку падай, дарагая,
Праз жыццё нам лягчэй ісці разам.

*

Я разок толькі глянуў у вочы,
Акунуўшыся ў іх, як у моры.
І цяпер мне і радасьць і гора.
Я разок толькі глянуў у вочы,
І спакою няма ўдзень і ўночы,
І душою і сэрцам я хворы...
Я разок толькі глянуў у вочы,
Акунуўшыся ў іх, як у моры.

*

З незвычайнай душою жанчына
Мне пасеяла ў сэрцы трывогу.

І мне болей не трэба нічога.
З незвычайнай душою жанчына.
Не шукаю ніякай прычыны,
Хоць прычын усялякіх ёсць многа.
З незвычайнай душою жанчына
Мне пасяла ў сэрцы трывогу.

*

Мне да шчасця нямногае трэба,
Толькі ў сэрцы не мець адзіноты,
Адчуваць крышку ласкі, пяшчоты,
Мне да шчасця нямногае трэба.
Мець штодзённа скарыначку хлеба
І душы рамантычныя ўзлёты.
Мне да шчасця нямногае трэба,
Толькі ў сэрцы не мець адзіноты.

У КНІГАРНІ

Заглянуў сюды я па дарозе
Праглядзець навінкі на паліцы.
І запаланіў мяне тут позірк
Стройнай, чарнавокай прадаўшчыцы.

З той пары у пошуках навінак
У кнігарню прагатаў я сцежку.
Заўжды вабіць тут мяне дзяўчына
Позіркамі і слаўнаю усмешкай.

Кніжны магазін у маёй хаце
Пэўна будзе ў часе недалёкім.
Узрастае кніжнае багацце...
Я ізноў іду да чарнавокай.

КАМУНІКАТ.ORG

ЗОРКІ

Заіскрыліся зоркі ў галінах.
Іх, здаецца, рукою б сабраў
Па чарзе і чароўнай дзяўчыне
Шнур караляў я б з іх нанізаў.

Ды няўлоўныя зоркі, як шчасце,
Надта зманлівы іх дзіўны свет.
Як усмешка прывабная Насці,
Як затоены ў сэрцы сакрэт.

КАМУНІКАТ.ORG

ПЕРШЫ СНЕГ

Быў гэта першы пухкі снег
І першае з табо й спатканне.
Здавалася, спыніў час бег,
Змярканне сталася світаннем.

Казаўся лістапад вясной,
Снег белы – цёплаю пярэнай.
Я поўны шчасця быў з табой,
Мая каханая дзяўчына.

Я вуснамі, як чарадзей,
Лавіў сняжынкі з твайго твару.
Глядзеў углыб тваіх вачэй,
І абдымаў твой стан, і марыў...

Мінулі многія гады
І не адзін снег выпаў ранні.
Ды будуць першымі заўжды
Той снег і нашае спатканне.

ЦЯГНІКІ

Цягнікоў імклівых вельмі многа,
Што бягуць у розныя бакі.
Не вязуць нікога дарагога
Абьякавыя цягнікі.

Ды бываюць цягнікі другія,
Іх прыезд ёсць радасны такі.
Нам вязуць істоты дарагія
Блізкія надзвычай цягнікі.

Госць сардэчны зноўку на змярканні
Нам з купэ паслаў узмах рукі.
Астаўляюць горыч развітання
Разлучаючы цягнікі.

КАМУНІКАТ.ORG

РУСКІ ЧАЙ

Ніхто калісьці ў вёсцы Мора
Не ведаў чаю – не сакрэт.
Быў нехта ад прастуды хворы –
Піць ліпавы давалі цвет.

Помню, у Орлі, у сталовай,
Са школы выйшаўшы бадай,
Першы раз у жыцці вясковым
Піў смакавіты рускі чай.

І калі перасохне ў горле
У спёку лета, цёплы май,
Прапомніцца той піты ў Орлі
Слаўны, духмяны рускі чай.

КАМУНІКАТ.ORG

ЗАЎЖДЫ ГАТОЎ

Да ўсіх сцяжын дамоў,
Чулліва сці бацькоў,
Да беларускіх слоў,
Урадліва сці палёў,
Духмянасці лугоў,
Напеўнасці лясоў –
Пакуль пульс уе кроў,
Я вернасць і любоў
Заўжды бярэч гатоў.

КАМУНІКАТ.ORG

РОДНЫ КУТ

У нябыт пайшлі нягоды,
Шмат людскіх пакут.
Прыгажэ з кожным годам
Мілы, родны кут.

На палетках плён багаты,
Мора каласоў.
У лагчынах дрэмлюць хаты
Ў засе́ні садоў.

З хат да працы рана, рана
Выйшаў мой народ.
Збожжа спелае сабра́на –
Слаўны умалот!

І заўсёды будзе блізкім,
Што спазнаў я тут.
Ты – жыццё маё, калыска,
Мілы, родны кут..!

ЖНІВО

Помню, выходзілі з вёскаю
У поле сярпамі жаць жыта.
Не спорна кратацца палоскаю
Сагнутым людзям, потам злітым.

Змяркалася, пожняю зжатаю
Насілі снапы свае ў кучы.
Калечыла пожня шурпатая
Нам босыя ногі балюча.

Кароткаю ноччу, да раніцы,
Нам нылі і рукі і плечы.
Мы падалі з ног, быццам п'яніцы,
Жніво было катаржным нечым.

А сёння палеткі ўраджайныя
Мы нават касою не косім.
Жняркамі жнем і камбайнамі,
Малоцім машынамі ўвосень.

Жыццё незвычайна мяняецца,
Ідуць нам насустрач машыны.
Палепшыць жыццё намагаецца
Працоўным штодзённа Айчына.

**ЮБІЛЕЙНАЕ
(ДА 15-ГО ДДЗЯ БГКТ)**

*А хто там ідзе
ў агромністай такой грамадзе?*

- Беларусы.

Я. Купала

Мы – згуртаваныя,
Мы – аб’яднаныя
Матчынай моваю
І роднай песняй.
З душой крылатаю
Выйшлі аратыя
На нівы свежыя
Сустрэць прадвесне.

І жменяй поўнаю
На скібы роўныя
З натхненнем сеялі
Шчасця зярняты.
Нівы ўраджайныя
І рукі дбайныя
Штога дпрыносілі
Нам плён багаты.

Мы – не лапцюжныя,
Сям’ёю дружнаю
Ідзем у светлае
Заўтра краіны.
Палякам – роўныя,
Славянам – кроўныя.
Супольны дом наш –
Наша Айчына.

КВІТНЕЙ НАША НІВА

*Супрацоўнікам і чытачам „Нівы”
прысвячаю.*

У раллю, якую ўзварушыў араты
І сваім горкім потам арасіў,
Рукой сейбіта кідаем зярняты,
Чакаем, каб палетак наш расцвіў.

Нас смуціць, шго зярнятак яшчэ многа
Замест ў зямлю зараную, ўпадзе
На цаліну, мяжу, ці край дарогі
І ў пустазеллі дзікім прападзе.

Хай нас ад працы гэта не адстрашыць.
Нямала трэба нам яшчэ гадоў
Каб першыя ўсходы нівы нашай
Шумелі гукам поўных каласоў.

Сейбіт, ты зможаш многага дабіцца!
Зярняты поўнай жмені рассявай,
А ніва нам, павер, закаласіцца
І прынясе багаты ураджай.

ПЕРШЫ ПАЧЫН

*Настаўнікам і вучням
Гайнаўскага беларускага ліцэя
прысвячаю*

Яшчэ дыміліся пажарышчы вайны,
Яшчэ даносіўся здалёк аружжа грукат,
А з нашых вёсак дочки і сыны
Прыішлі сюды, па ве ды, па навуку.

Лавілі прагна кожнае слаўцо
Разам з жывічным пахам Белавежы.
Адгэтуль павяло іх у жыццё
Шмат неспазнаных, таямнічых сцежак.

Пераступіць пакінуты парог
Без хвалявання не магу ніколі.
Тут і маіх пачатак быў дарог,
Што праляглі ў жыццё вае раздолле.

Часцінку сэрца я пакіну ў тут,
Дзе навучалі, што кожны павінен
Не забываць ніколі родны кут,
Любіць народ свой і сваю айчыну.

Аб днях за школьнай партай успамін
У памяці заўсёды будзе свежым.
Так дарагі мне гайнаўскі пачын
І пах жывічны строінай Белавежы.

НАШ СВЕТЛЫ ГМАХ

*Настаўнікам і вучням
Бельскага беларускага лірэя
прысвячаю*

З усіх найдаражэйшая ты школ,
Табе падзякі ёсць у сэрцы многа.
Дзяцей ты сотні з нашых родных сёл
Выводзіш на шырокую дарогу.

Ці хто калісьці ў вёсцы марыць мог,
Што дажыве такой хвіліны шчаснай,
Што пераступіць сёння ён парог
Такой прыгожай школы, нашай, уласнай.

Красуйся роднай школы светлы гмах,
Гмах нашых мар, усіх нашых імкненняў!
Няхай адгэтуль на жыццёвы шлях
Выходзяць маладыя пакаленні.

Хай моладзь за прыгожы гэты дар
Удзячнасцю адплачвае за ўсё ды.
Няхай усе сілы, веды, сэрца жар,
Аддасць краіне і свайму народу!

УСЕ МЫ ВЫЙШЛІ З НАВАКОЛЬНЫХ СЁЛАЎ

*Удзельнікам I З'езда
выпускнікоў і выхаванкаў
Белускага беларускага ліцэя
ў XXX гадавіну існавання школы
прысвячаю*

Усе мы выйшлі з навакольных сёлаў
І незлічонай колькасцю сцяжын
Прыйшлі сюды, да нашай роднай школы,
Здзяйсняць высокародны свой пачын.

Прыйшлі зачэрпнуць з ведаў мы крыніцы,
Прыйшлі каб знік адвечнай цемры след.
Пазнаць прыйшлі мы свету таямніцы,
Вучыцца дасканаліць гэты свет.

І калі сёння ціснем мы далоні
Сябрам па парце, маладым тады,
Бачым, што многім пасівелі скроні,
Што крышку нас кранулі ўжо гады.

Усім сустрэцца нам было цікава,
Вярнуцца ў думках да мінулых спраў.
Шкада, няма між нам і Яраслава,
Які сябе нам поўнасцю аддаў.

Які быў нашым бацькам, педагогам,
Які заўжды нам дапамогу нёс,
Які нам ў заўтра пракладаў дарогу
І хваляваў якога ўсіх нас лёс.

І калі зноў, сябры, мы будзем дома,
Агорне нас жыццёвых спраў паток,
Не забывайма, драгія, хто мы,
Што ўсіх яднае родны наш куток.

ВАРШАВА

*Жыхарам сталіцы
ў ХХХ гадавіну вызвалення
ад гітлераўскіх захопнікаў
прысвячаю*

Тваёй красыранейшай я не бачыў,
Не меў цябе ў дзіцячых успамінах.
А ў сорак постым быў я поўны плачу,
Калі ўвахо дзіў на твае руіны.

Тады была ты пяцілішча морам,
На кожным кроку чуўся подых смерці.
Цябе, Варшава, азвярэлы вораг
Хацеў ганебна з зямлі твару сцерці.

Хацеў цябе ён кінуць на калені,
З якіх ніколі не змагла б падняцца.
А ты, Варшава, як слабуты фенікс,
Паўстала, каб квітнець і красавацца.

З зямлі прасякшай і крывёй і потам
Расцеш няспынна ўшыр і ўвысь, да сонца.
Сваіх палацаў зыеш пазалотай
І захапляеш хараством бясконцым.

Дык уздымайся да вяршыняў новых!
Авейвайся легендамі і славай!
Я ганаруся, што жыцця палову
Пражыў тут, у мурах тваіх, Варшава!

МАЙ

Май сонечны, прыгожы май вясенні,
Ты сонца яркае падняў высока,
Каб не ўміручыя яго праменні
Зімы ако вы спальвалі навокал.

Май жыццядайны, за ўжды закаханы,
З вясной ў абдымках як з дзяўчынай крочыш.
Нясеш шырока кветак пах духмяны
І зямлі соннай адкрываеш вочы.

Бунтарскі май, не церпіш ты застою.
З гвалтам і цемрай у канфлікце строгім.
З усім аджыўшым ты ідзеш да бою
І новаму пракладваеш дарогі.

Май пераможны, ты у сорака пятым
Пераступіў парог вайны крывавай.
І ўсюды міру сееш ты зярняты,
Стаіш на варце нашай добрай славы.

Ты мірны май, за мір завеш змагацца,
Каб мір мог стацца справаю святою,
Каб войны не маглі больш паўгарацца,
Каб не сцякала больш зямля крывёю.

Шчаслівы май, жывеш ты у народзе,
Пара святочная – так дарагая.
З шандарамі чырвонымі ў паходзе
Цябе вітаем песняй Першамай.

СВЯТА АДРАДЖЭННЯ

Дзень ліпеня дваццаць другі.
Год грозны сорок чацвёрты.
Змагаецца край дарагі,
Адхо дзяць фашысцкія орды.

Дзень ліпеня дваццаць другі.
Мірны год сорок пяты.
Свабоднага краю сцягі
Высока пад небам узняты.

Дзень ліпеня дваццаць другі.
Мінае за годам год новы.
Шлях пройдзены намі даўгі,
Будуем наш край паспяхова.

Дзень ліпеня дваццаць другі.
Мы слаўнаму трыццацігоддзю
Спяваем радасны гімн,
Ідучы ў магутным паходзе.

НАВАГО ДНІ ТОСТ

Каб светлай будучыні гмах
Уверх ўздымаўся шпарка,
Каб смутку не было ў вачах –
Я падымаю чарку.

Паміж народамі вайны
Каб не было і сваркі,
За вечны мір, за пах вясны –
Я падымаю чарку.

Каб з нашых фабрык з кожным днём
Ішло ўсё добрай маркі.
Каб ганарыцца нам дабром –
Я падымаю чарку.

Каб нам багаты ураджай
Давалі гаспадаркі.
Каб красаваўся ўвесь наш край –
Я падымаю чарку.

Каб на зямлі мець дабрабыт,
Потым да зоркі яркай
Ляцець ракетай у блакіт –
Я падымаю чарку.

ХІРАСІМА

*Памяці ахвяр атамнай бомбы
прысвячаю*

Шматпакутніцкая Хірасіма,
Горад жахаў, горад горкіх слёз.
Хоць не аглядаў цябе вачыма
Не дае спакою мне твой лёс.

Свае раны лечыш ты дагэтуль,
Хоць даўно пагас вайны пажар.
Асцярогай быць павінен свету
Незлічоны лік тваіх ахвяр.

Масава яшчэ ўміраюць людзі
Адхваробы атамнай штогод.
Хірасіма, гэтага не будзе
Каб ад войнаў зноў цягнеў народ!

На планеце людзі добрай волі,
Міру непарушнага залог,
Сочаць пільна, каб нідзе, ніколі,
Лёс твой паўтарыцца больш не мог!

БЕЛАРУСЬ

Ізноў знаёмья мясціны
Лясы, пасёлкі, гарады.
О, Беларусь, ты край гасцінны,
Край жыватворчы, малады.

Край з маляўнічаю прыродай,
Сваіх багаццяў уладар,
Край працавітага народа,
Край здзейсных надзей і мар.

Мінск за ўжды вабіць стройным станам
І ачароўвае красой.
Зайдрошчу шчыра я мінчанам
Сталіцы з юнаю красо й.

Хоць я цябе ізноў пакіну ў,
Хоць я сказаў табе: бывай!
Жывеш ты ў сэрцы, ва ўспамінах,
О, Беларусь, гасцінны край!

ЯНКУ КУПАЛУ

Твой голас зазвінеў, як гучны звон,
Глухіх і сонных змусіў ён падняцца.
І зварухнуўся не адзін Лявон
З магутным клічам: людзьмі хочам звацца!

Ты ў вершах многа дум і мар сабраў,
Пякучых слёз грамадскасьці гало днай.
Ты ў сэрцах белару саў абуджаў
Любо ў да мовы – гродасці народнай.

Ты верыў, што загіне цьма, абман,
І светлай раніцы надыдзе час чаро ўны,
Калі ў сям'і нязлічанай славян
Народ наш будзе жыць, як роўны з роўным.

Збыліся мары, сёння твой народ
Жыве шчаслівы ў сям'і вольнай, новай.
Яна расце, мацнее з году ў год
Узгадаваная таксама й тваім словам.

І з намі ты жывеш, ты не памрэш,
Хоць смерць цябе каварная забрала.
У тамах вершаў вечна ты жывеш
І ў нашых сэрцах, дарагі Купала!

ПЕРШЫ ЁРОК

Вераснёвая цёплая раніца –
Дзынкнуў першы працяглы званок.
З хваляваннем вялікім настаўніца
Пачынае свой першы урок.

Перад ёю адказнасць грамадная –
Душ дзіцячых яна інжынер.
Паплылі з вуснаў словы суладныя,
Апраўдоўвае важны давер.

Сваёй працай, умелымі ўрокамі,
Падапечных маленькіх дзяцей
Павядзе на дарогу шырокую,
Каб было у жыцці ім лягчэй.

Верыць, з працаю цяжкаю справіцца,
Кожны будзе больш пэўны тут крок.
Таму сёння шчаслівай настаўніца
Пачынае свой першы урок.

КАМУНИКАТ.ORG

У С М Е Ш К А

KAMUNIKAT.ORG

НЕ ЗАБЫВАЙ

Калі за школьнай паргай, сыну,
Сядзеш, каб веды здабываць,
Вучыся, шго ў жыцці павінен
Шчыра любіць, не забываць.

Не забывай ты бацькі, маткі,
У сэрцы май заўжды іх лёс,
Не забывай пад вязам хаткі,
Дзе нарадзіўся і дзе рос.

Не забывай свае мясціны,
Дзе твой бацькоўскі родны кут,
Дзе адвякоў жыве гасцінны
Твой беларускі кроўны люд.

Не забывай ты роднай мовы,
Напеву песні дарагой,
Жывой абраднасці вясковай
І шуму пушчы векавой.

Аб родным, дарагім, мой сыну,
Ў жыцці заўсёды памятай.
Народу, мовы і айчыны
Не забывай, не забывай!

СЯБРОЎСТВА

Сеў за партаю Стась Шпак,
Разам з ім Валодзя Вус.
Станіслаў – гэта паляк,
А Валодзя – беларус.

Быццам родныя браты
Парадніліся з сабой.
Іх дэвіз: пакрыўджанты –
За цябе стаю сцяной.

За айчыну ў час вайны
Іх змагаліся бацькі.
Вось тым больш цяпер яны
Назаўсёды дружбакі.

КАМУНІКАТ.ORG

НЕДУМАЙ НІКОЛІ, ШТО ЁМЕЕШ ДАВОЛІ

Сустрэць можна вучня такога,
Што амаль не ўмее нічога,
А кажа: я ўсё разумею,
Не буду вучыцца, бо ўмею
У кнігу заглянуць не хоча,
Таму што баляць быццам вочы,
Ды хваліцца толькі навокал,
Што знае выдатна урокі.
Каб ведаць усё на выдатна
Патрэбна вучыць аcurатна.
За кнігу з ахвотаю брацца,
У веды ўсё больш паглыбляцца.
Каб гэтага вучням дабіцца
Патрэбна вучыцца, вучыцца.
Не думай, мой дружа, ніколі,
Што ты навучыўся даволі,
Ды толькі за кнігі бярыся
Вучыся, вучыся, вучыся.

1940 г.

ПАДКАЗКА

А хто я? – калі ласка –
Знаёмлюся з ахвотай:
Завуць мяне падказкай,
Сяброўкаю ляготы.

Хто стаўся абібо кам,
Хто незвычайны лодыр,
Я гэтаму на ўроках
Падказваю заўсёды.

А хто салідна ў школе
Тракуе абавязкі
Не звернецца ніколі
На ўроках да падказкі.

КАМУНІКАТ.ORG

ДРУГАГО ДНІК

Бацька адзываецца з дакорам:

- Адкажы ты мне сур'ёзна, Вася,
Хіба ж гэта ёсць вялікі сорам
Два гады сядзіш у адным класе?

- Ды чаго саромецца, мой тата,
З майго боку гэта вельмі скромна.
Наш настаўнік пэўна год дзесяты
Тут сядзіць спакойна, бессаромна.

ЛЯНОТА

Бадзяюся па свеце,
Цураюся работы.
Дарослыя і дзеці
Завуць мяне лянотай.

Шапчу я ўсім на вуха:
- Кінь працу, кінь навуку.
Не хочаце паслухаць –
Перажываю мукі.

Нядобры лёс ляноты,
Сумую я заўсёды:
Жыць хочуць без работы
Толькі гультай і лодар.

НЯЎДАЧА З ЗАДАЧАЙ

На дзадачай мучыўся Валодзя,
Аніяк яе рашыць не мог.
Трэба ад сяброў сцягнуць – і годзе.
Так паду маў, з гэтай думкай лёг.

Доўга марыў лежачы ў пасцелі:
Дачакацца б мог хвіліны той,
Каб на Месяц людзі паляцелі
І ўзялі яго туды з сабой.

Некалі настаўнік растлумачыў:
Шмат разоў лягчэйшае ўсё там.
І таму на Месяцы задачу
Вырашыць без цяжасцей ён сам.

ЧАРНІЛА НЕ ХАПІЛА

Не паспеў на ўроку Ваня
Дакончыць хатняга задання.
Настаўнік кажа: - Ваня мілы,
Відаць, за мала меў ты сілы
Ваню падказвае Людміла:
- Скажы, чарніла не хапіла.

ЖЫВЫ ГАДЗІННІК

Кукарэку, кукарэку,
Певень заспяваў пад плотам.
Разамкні, сыноч, павекі,
Падмайся да работы.

Віця развітаўся з ложкам,
Апрануўся і паснедаў.
Павучыўся яшчэ трошкі
Ды пайшоў тады па веды.

І ніколі не павінен
На урок хлапец спазніцца.
На руцэ ў яго гадзіннік,
А жывы той – будзіць Віцю.

ПАРКАННЫ МАСТАК

Кажуць, здольны Коля
Да мастацкіх спраў.
Крэйдай парты ў школе
Ён памаляваў.

Ідучы на ўрокі
Раніцай штодзень
Малюе навокал
Парканы, пляцень.

Ды з гэтага толку
Няма аніяк.
Таму што Міколка
Парканны мастак.

СЁННЯ НІНЫ ІМЯНІНЫ

Сёння Ніны імяніны,
Сёння ўвесь святкуе клас.
Усе дзеткі нясуць кветкі
Нюрка, Юрка, Апанас.

Святкавалі, віншавалі,
Жыць жадалі сто гадоў.
Госціць Нінка ўсе дзяўчынкі,
Госціць Нінка хлапчукоў.

Ўсіх злічыла, абдзяліла
Смакавітым піражком.
Нюрцы, Верцы па цукерцы
Яшчэ сунула тайком.

А дахаты ўсе рабяты
Ішлі дружнаю сям'ёй.
Сёння Ніны імяніны,
Радасны ва ўсіх настрой.

БЯРОЗАВІК

Помню гэтую хвіліну:
Абламаў калісь галіну
І з галіны у збанок
Крышталічны сок пацёк.
Я чакаў цярпліва, потым
З незвычайнаю ахвотай
Піў салодкі, як мядок,
Смакавіты надга сок.
Пад бярозаю праходзіў
Згорблены стары Мяфодзій.
На мяне падняўшы зрок
Адазваўся так дзядо к:
- Ведай, дарагі сыноч,
Не бярозавы п'еш сок.
У збанок сабраў ты слёзы
Акалечанай бярозы.

ЗЯЮЛЯ

Адранку: ку-ку, ку-ку,
На хвоях, елках, буках
Зяюля кукавала
І пільна пазірала:
Каму б сваё яечка
Падкінуць у гняздзечка.

Падкінула. Праз лета
Ёй шушкі кормяць дзетак,
А ў мачахі-зяюлі
На думцы толькі гулі,
Разносіць без прынукі
Па свеце ку-ку, ку-ку.

КАМУНІКАТ.ORG

МАКАРКА І ХМАРКА

Плыве па сінім небе шпарка
Купчастая, сівая хмарка.
Унучак кажа: мілы дзеду,
Ты падсадзі мяне, паеду.

Я, дзедка, з хмаркі гляну вокам
На навакольны свет шырокі,
І раскажу табе багата
Вярну ўшыся ізноў дахаты.

ВЯС ЁЛКА

Лівень змоўк, плыве вясёлка
На плачлівых хмар хрыбты.
Захапляецца Міколка:
Колькі фарбаў, пекнаты.

Там у высі, на небёсах,
Хмарам хтось надзеў дугу,
Ўдалі грукаюць калёсы:
Гу гу гу, гу-гу-гу-гу.

БУСЕЛ

У чырвоных доўгіх ботах
Крочыць бусел праз балоты.

Ён магутнай сваёй дзюбай
Ловіць жабкі дзецям, любай.

Працы шмат у бусла таты,
Есці хочучь бусляняты.

Трэба з'есці жабак многа,
Пакуль акрыяюць ногі,

Пакуль хопіць сваёй сілы
Распрастаць у небе крылы.

КАМУНІКАТ.ORG

КАТОК І КЛУБОК

Бабулька старэнькая ўлетку,
Ля хаты прысеўшы сваёй,
Пругкамі рабіла шкарпэткі
Каб унучак ек мерзнуў зімой.

Заплюшчыў бабульцы сон вочы,
З кален ёй скаціўся клубок.
Якраз у той час сцежкай крочыў
Дамоў непаседа-каток.

З клубком стаў савольнік пагульваць,
(Ды гэта ж уцеха катам!),
І разам з клубком ён бабулі
Шкарпэтку датла разматаў.

Бабулька паклікала дзеда,
- Глянь, здарыўся цуд вось які:
Шкарпэтка прапала без следу,
Адны засталіся пруткі.

ЗАЎЗЯТЫ ЦЫБАТЫ

З хаты выбегла Гануся,
Бачыць – сеў на клюню бусел.
Кажа: - Хіба зноў цыбаты
Хоча мне падкінуць брата..

ГАСПАДАРЫЛА СОНЦА НА ГРАДКАХ

Колькі дзіваў на градках ля хаты
Нінка ўбачыла летняй парой!
Ловіць сонца сланечнік цыбаты,
Залатою трасе барадой.

Як вужака, па тычцы да сонца
Струкавы узбіраецца боб.
І гарбуз прыпякае бясконца
Аграмадны, бліскучы свой люб.

Адспякоты, як крот на загоне,
Закапаўся ў зямлю бурачок.
Па дзялёным схаваў парасонам
Прыгажосць чырванеючых шчок

На адной ножцы дрэмле капуста,
Вяла ўніз апусціўшы лісты.
Агурок выграваецца тлусты,
У кароне стаіць мак густы.

Блузак шмат апанула цыбулька,
Хоць і сонца праменьчык прыпёк.
Грэе плечы ў цяпле, як бабулька,
Побач дзедка сівенькі – часнок.

Шмат на градках і дзіваў і чараў
Заўважыла Нінка кругом.
Дбала сонейка тут гаспадарыць,
Напаўняе прыроду жыццём.

ВІТАМІНЫ НА ГАЛІНАХ

Многа цікаўнасцей розных у школе
Даведаўся ад настаўнікаў Коля.

Тое, што яблыкі, грушы, маліны,
Маюць карысных шмат вітамінаў.

Вось апіраючыся на кіёчку,
Старая бабулька знайшлася ў садочку.

Коля паказвае: - Глянь, на галінах
Многа цудоўнай расце вітаміны.

Надта здзіўляецца бабка Хвядора:
- Як гэта мудра ўнучка гаворыць.

АПОШНІ ЛІСТ

Над урокамі ў хаце Лявон.
За акном ветру зімняга свіст.
Праз адкрытую форгачку клён
Свой апошні прыслаў Лёню ліст.

Напісаў клёну Лёня адказ:
- Не смуткуй, дарагі клёне мой,
Пачакай, праміне зімні час,
Зноў адзенешся новай ліствой.

ПЕРШЫ СНЕГ

На прагулку выйшаў з татам
Двухгадовы Косцік.
- Глядзі, тата, колькі ваты
Параскі дваў хтосьці.

Белы камячо к расплыўса
У руках на дзіва.
- Тата, глянь, наш двор пакрыўся
Ватай не праўдзівай.

НАЧНЫ АРКЕСТР

У прыпечка шчыліне
Зайграў скрыпач-цвыркун.
І паплылі ў хаціне
Мелодыі са струн.

На шыбе мух сямейка
Ачнулася з дрымот,
І ўгорыць на жалейках
Рапсодыю журбот.

Акорды мо ўкнучь, ціша...
Не спіцца павуку.
Дзяцей сваіх калыша
У сетцы-гамаку.

ДЗЯЎЧЫНКА І СНЯЖЫНКА

Кружэўныя сняжынкі
За шыбінамі кружаць,
А ля ачна дзяўчынка
За імі надта тужыць.

Ды вырваўшыся з хаты
На белы свет зімовы,
Падняўшы ручаняты
У іх сняжынкі лавіць.

Вось на малоі далоні
Сняжынку мае Тоня.
Заплакала сняжынка,
Заплакала дзяўчынка.

КАЛЫХАНКА

Спі, мой дарагі сыночку,
Спі, усе даўно заснулі.
Спі, пара заплюшчыць вочкі,
Люлі, люлі.

Спрацаванья спяць людзі,
Пчолкі спаць пайшлі ў вулей.
Перастань і ты марудзіць,
Люлі, люлі.

Месяц дрэмле на галінах,
Дрэмле і твая матуля.
Дык засні хутчэй, мой сыну,
Люлі, люлі.

КАЗАЧКІ РАСКАЗВАЎ ТАТА

Казачкі расказваў тата
Колі перад сном,
Аб царэвічах багатых,
Дзе бытуе гном.

Раптам з ложка кліча строга
Маму Мікалай:
- Тата ўжо заснуў нябога,
Казкі прадаўжай!

СУСЛІК

Кажуць, калісьці суслік
Узяў у рукі гуслі,
Іграў на іх бясконца
Маленькім дзецям, жонцы,
Іграў ім люлі, люлі,
Аж моцна ўсе заснулі.
І спалі ўсёй сям'ёю,
Прачнуліся вясною.
Таму і людзі сёння
Звучь суслікамі соні.

КАРУСЕЛЬ

На вялікай каруселі
У ракеты хлопцы селі.
Ім здаецца, што ракеты
Мчацца да другой планеты.
Залуналі хлопцаў мары
У прасторы вышэй хмараў.
І луналі б так бясконца
Да другіх планет, да сонца,
Каб ракеты ўмомант потым
Не спынілі свайго лёту.
Не ўдалося, кажа Жэня,
Ўзяць зямнога прыцяжэння.

НАДТА ЗМУЧЫЎ СОН ВАЛОДЗЮ

Позна з ложка ўстаў Валодзя,
На дта змучыў хлопца сон.
Снілася, што у агародзе
Працаваў ах вярна ён.

Хуценька пабег да маткі
Кажа: - Ты падыяку й мне.
Я скажаў табе ўсе граджі
Ноччу ў працавітым сне.

ХВОСТ ЯШЧЭ Ё КАРАНДАШЫ

Вось мастак дык Коля наш!
Бярэ ёрукі карандаш,
Галаву рысуе, рот,
Вушы, лапкі – слаўны кот!
Ваня глянуў: - дурната!
Што за коцік без хваста?
Коля кажа: - не спяшы,
Хвост яшчэ ё карандашы.

ТРАНЗІСТАР

Ягорка фарсісты
Задзірае нос.
Брат яму транзістар
З горада прывёз.

Скрыначка малая,
А ўнутры сакрэт:
Грае ё ёй, спявае,
Гаворыць пра свет.

Падарунак брата
Хлопец браў з сабой,
Калі пасвіў статак
Летнюю парой.

Поўны захаплення:
Заўсёды Ягор:
- У яго кішэні
І аркестр і хор.

ФАТОГРАФ

Муж паклікаў жонку:

- Паглядзі старая,
Правіў я плёнку
А яна пустая.

Азваўся з дакорам

Іх сыночак Федзя:

- Я на ёй учора
Нічога не ўгледзеў.

ХТО МНЕ ЗВЕРНЕ СОН

Мощна спаў Лявон,

Меў цудоўны сон.

Сняцца хлопчыку малому

Чарадзейныя ароматы,

Поўны чараў свет,

Лёты да планет.

Мама штурхне ў бок:

- Уставай сыноч!

Падмайся з ложка соня,

Спознішся да школы сёння.

Сумаваў Лявон:

- Хто мне зверне сон?

ПАРЫ МНОГА, А НЕ ЕДЗЕ

Ваня сцвердзіў у вагоне:

- Параво зы пара гоніць.
- Вось у лазні, кажэ Федзя,
Шмат больш пары – а не едзе.
- Рушыць, - адка заў Мікола,
Толькі ўзняць яе на колы.

ЦЕНЫ

Ходзіць цэлы дзень
За дзяўчынкай цень.
Крок у крок за ёю ходзіць,
Не пазб'яцца – ды і годзе.
Ходзіць цэлы дзень
За дзяўчынкай цень.

Толькі на парог
Ён шагнуць не змог.
Увайшла дахаты Жэня
І не бачыць свайго ценю.
Цень цераз парог
Перайсці не змог.

СТРАХ

У кустах
Сядзіць страх
У панурай цемры ночы
Сядзіць вытрашчыўшы вочы.
Палах лівы ён
З вачэй гоніць сон.

Цёмны кут –
Вось ён тут.
А дзе відна –
Поўны жаху,
Умірае страх ад страху.
Ранкам у кустах
Знік бяследна страх.

Я ЗА ЛУЖЫНУ ПАД ПЛО ТАМ ЗАЧАПІЎСЯ

Штаны новыя, мой сыну,
Меў ты сёння.
А іх знішчыў праз хвіліну
Ветрагоне.

Я за лужыну пад плотам
Зачапіўся.
Паваліўшыся ў балота
Замачыўся.

ДАПАМОГА

Прышоўшы з поля маці

Пыгае Аню, Люду:

- Што робіце вы ў хаце
- Змываем вась пасуду.
- Ці памагаеш крышку
Дзяўчынкам, мо й сыночку?
- Я, мама, кажа Міша,
Збіраю чарапачкі.

ЗЯМЛЯ НОЧЧУ ХОДЗІЦЬ СПАЦЬ

Тата абвясціў Алёнцы:

- Зямля кружыць вакол Сонца.
- А Алёнка ведаць хоча,
Што з Зямлёй тварыцца ўночы,
Што мы скажам аб планеце,
Калі сонейка не свеціць?
Тут знайшла адказ:- ведаць,
Зямля ноччу ходзіць спаць.

ЧАР А В І Ч К І

Брат мой невялічкі
Задзірае нос.
Тага чаравічкі
З горада прывёз.

Чаравічкі жвава
Брат стаў абуваць.
Боцік левы, правы –
Цяжка распазнаць.

Чаравічкі, ногі,
Паблытаў Якуб.
Ды гэта ж нічога –
Тупу, тупу, туп!

РАСЦІ НЕ ХОЧА БАРАДА

Мікола скардзіўся:- бяда!
Расці не хоча барада.
А я аб барадзе так мару,
Менш умываць было бы твару.

МАЕ БОЦІКІ ЗАТАМЛІСЯ

- Мама мілая,
Просіць Зіначка,
Паднясі мяне
Хоць хвіліначку.

Мы па горадзе
Нахадзіліся.
Мае боцікі
Загаміліся.

ЧАМУ ХАЛОДНАЯ ЖАБА

- Чаму, пыгаецца бабка,
Заўсёды халодная жабка?
- Мо таму, адказвае Рая,
Што ніколі не п'е яна чаю.

РЫБКІ НЕ ВЫПІЛІ ВАДЫ

Мама просіць Дар'ю:

- Трэба вась сюды
Рыбкам у акварыум
Свежай даць вады.

- Няма, кажа доня,
Патрэбы такой.
Вады рыбкі сёння
Не выпілі ўсёй.

Я НЕ НА ВУЛІЦЫ ЖЫВУ

У саматосе гарадской
Заблудзіўся Валік.
- Жывеш на вуліцы якой?
Хлопца запыталі.

Ён, апусціўшы галаву,
Сказаў: - усім вядома,
Што не на вуліцы жыву,
А жыву я дома.

МОЖА КОНЧЫЎСЯ БЕНЗІН

Матуля сыночка малога
Выносіць на двор павазіць.
Стаміліся ногі нямнога,
Прысела яна адпачыць.

Нервова ўспляснуўшы рукамі
Да мамы звяртаецца сын:
- Чаму не вязеш далей, мама,
Мо кончыўся раптам бензін?

ЗМЕСТ

	стр.
Уступ	5
Успамін	
Дзяцінства прыстань	15
Я ў душы астаўся сялянінам	16
Сляды дзяцінства, маладосці	17
Зямля навокал сонца кружыць, а ў вёсцы ўсё вакол зямлі	18
Запавет	19
Надвоя	20
Чаканне	21
Так мала слаў лістоў дахаты	22
Любіла мама апельсіны	23
Яднанне з прыродай	24
На гарызонце лесу готыка	25
Лён	26
Хлеб	28
Вяз	29
Хата і дом	30
На Новым Свеце конь стары	31
Буслы	32
Ружы	33
Трыялеты	34
У кнігарні	36
Зоркі	37
Першы снег	38
Цягнікі	39
Рускі чай	40
Заўжды гатоў	41
Родны кут	42
Жніво	43
Юбілейнае	44

Квітней наша Ніва	45
Першы пачын	46
Наш светлы гмах	47
Усе мы выйшлі з навакольных сёлаў	48
Варшава	49
Май	50
Свята Адраджэння	51
Навагодні тост	52
Хірасіма	53
Беларусь	54
Янку Купалу	55
Першы ўрок	56

Усмешка

Не забывай	59
Сяброўства	60
Не думай ніколі, што ўмееш даволі	61
Падказка	62
Другагоднік	63
Лянота	63
Няўдача з задачай	64
Чарніла не хапіла	64
Жывы гадзінік	65
Парканны мастак	65
Сёння Ніны імяніны	66
Бярозавік	67
Зяюля	68
Макарка і хмарка	69
Вясёлка	69
Бусел	70
Каток і клубок	71
Заўзяты цыбаты	71

Гаспадарыла сонца на градках	72
Вітаміны на галінах	73
Апошні ліст	73
Першы снег	74
Начны аркестр	74
Дзяўчынка і сняжынка	75
Кальханка	75
Казачкі расказваў тата	76
Суслік	76
Карусель	77
Нада змучыў сон Валодзю	77
Хвост яцнэ ў карандашы	78
Транзістар	78
Фатограф	79
Хто мне зверне сон	79
Пары многа а не едзе	80
Цень	80
Страх	81
Я за лужыну пад плотам зачапіўся	81
Дапамога	82
Зямля ноччу ходзіць спаць	82
Чаравічкі	83
Расці не хоча барада	83
Мае боцікі затаміліся	84
Чаму халодная жаба	84
Рыбкі не выпілі вады	84
Я не на вуліцы жыву	85
Можа кончыўся бензін	85